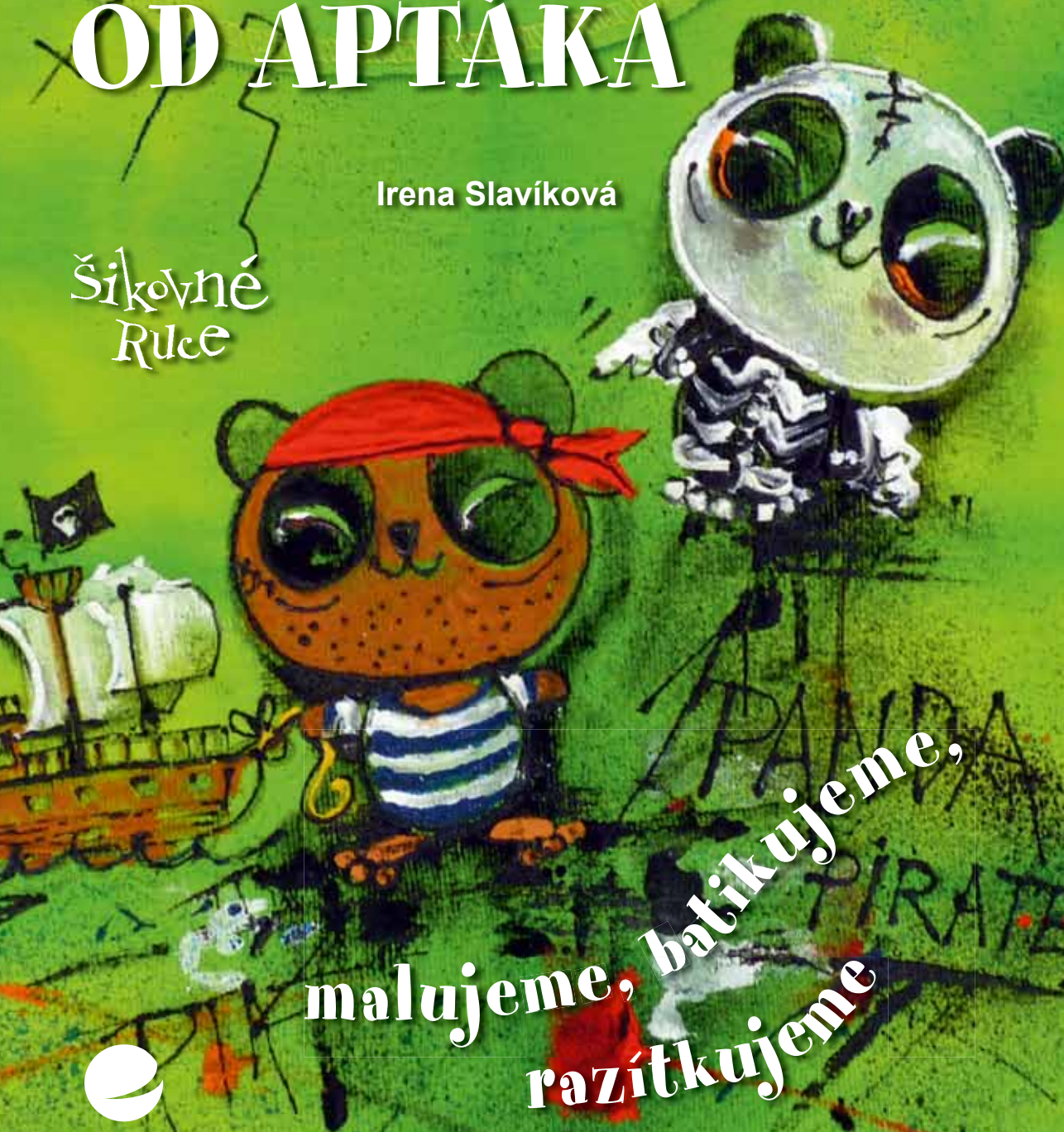

TRIKA OD APTÁKA

Irena Slavíková

Šikovné
Ruče

malujeme, batikujeme,
razítkujeme

TRIKA

OD APTÁKA

Irena Slavíková

Šikovné
Ruce

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

Doporučení a pracovní postupy v této knize byly autorem ověřeny, přesto za ně nelze převzít odpovědnost. Autor ani nakladatelství neručí za jakékoliv věcné, osobní ani majetkové škody.

Irena Slavíková

Trika od Aptáka

malovaná, batikovaná, razítkovaná

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
jako svou 5383. publikaci

Odpovědná redaktorka Jana Minářová
Sazba a grafická úprava obálky Marcela Veličková
Texty Irena Slavíková
Fotografie na obálce a v textu Irena Slavíková
Počet stran 64
První vydání, Praha 2013
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.
© Grada Publishing, a.s., 2013

ISBN 978-80-247-4680-7 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-8908-8 (elektronická verze ve formátu PDF)
ISBN 978-80-247-8909-5 (elektronická verze ve formátu EPUB)

OBSAH

OBSAH	3	DĚTSKÁ KRESBA	46
		Přímá inspirace	46
ÚVOD	5	Doplnění	48
		Po hlavě do toho	49
BARVY A MATERIÁLY	6	Delfín	50
		Domeček s anténou	52
O BARVENÍ A BATICE	8	Panenka a sluníčko	53
Postup vyvazování	10	KOMBINACE JSOU LIBOVOLNÉ	56
Příklady barvení	13	LADÍME ODĚV S DOPLŇKY	60
TECHNOLOGIE	14	ZÁVĚR	64
Kde brát inspiraci	14		
Výběr motivu	14		
Výběr barev	14		
Obkreslujeme	15		
Šablonujeme	16		
Tupování kontrabasu	16		
Šablony	18		
Jak pořídit šablonu	18		
Jak zacházet se šablonou	19		
Tiskátka	20		
Tiskátka a jejich využití	22		
Zažehlovací folie, papíry a plátna	27		
MALOVÁNÍ PODLE APTÁKA	28		
Z chyb udělejte záměr	28		
Flekování	34		
Tiskátko hrubé	38		
Tiskátko jemné	41		
Tiskátka – kombinace	45		

RYBY
A JA UŽ
DO KALUŽE ŽE

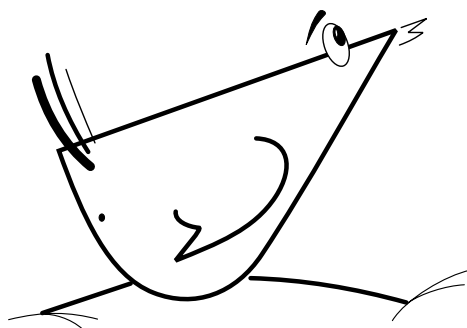
O Aptákovi

Vítáme vás u nás, pojdte si hrát a namalovat tričko s námi, s Aptákem. Nečekejte klasiku, experimentujeme a zkusíme to na vás – čtenářích a zákaznících.

Nebudeme se brát vážně, nebudeme se bát hrát si, rozmáchnout se štětcem, smíchat spousty barev do sebe, cákat, správyovat, kreslit. Budeme aktivně relaxovat u malování a současně se vyřádíme.

Z chyb uděláme záměr, objevíme dětskou kresbu a dosud skryté pohledy na svět. Pak se nebudeme bát obléci si vlastní krásné originálně pomalované triko. Podíváme se na svět kolem nás barevněji a stejně tak okolí na nás. Užijeme si malování a užijeme si oblékání barev.

Irena Slavíková – *Apták*

Na současném trhu jsou již k dostání barvy i na umělá vlákna, ale pro naše účely se zaměříme jen na dekorování triček z přírodních materiálů, nejčastěji tedy bavlnu. Barvit a malovat můžeme beze strachu i směsová vlákna – směsi přírodních vláken s umělými, ale platí, že čím více přírodního podílu, tím lepší bude stálost barev na světle i při praní, jejich brilantnost a budou odolnější na oděr i otěr. Tedy tričko bude barevnější a bude mít také delší životnost. Je nutné se předem informovat, na jaká vlákna jsou barvy vhodné a jakým způsobem se fixují a udržují.

Barvy pro malování štětcem

Barvy na barvení (batikování) pro přírodní rostlinná vlákna (bavlnu). Návod na použití je uveden na každém sáčku s barvou.

Štětce různé šíře, kulaté i ploché. Důležitý je tvrdší vlas (umělý), který lépe a pevněji pronikne do hloubky textilního materiálu, lépe do něj zapracuje barvu. Malba bude trvalejší. Apták preferuje tvrdé štětce také proto, že se mu s nimi na nerovném textilním materiálu lépe maluje, pevněji vede linku daným směrem.

Tupovací štětec můžete rovnou koupit ve výtvarných potřebách nebo si doma vytvoříme tupovací houbičku. Vystříháme jakoukoli velikost a tvar z klasické houbičky na nádobí. Aptákovi se zdá jako univerzální tvar čtverce 2×2 cm.

Spray na textil koupíme ve výtvarných potřebách, v nabídce jsou různá množství a kvality.

Šablonky, tiskátka, zažehlovací folie

Trička jsou nejlepší z 100 % bavlny, přeдеprané (zbavené případných výrobních apretací). Dále směs s elastanem (toho bývá jen malé množství, většinou 3 – 5 %) nebo směs s umělým vláknem (PES, PAD, POP,...), nejlépe s co nejmenším podílem. Doporučujeme maximálně do 30%. Problém může nastat u barvení již používaných triček, kdy se po obarvení mohou objevit skvrny, které před tím na původní barvě nebyly vidět.

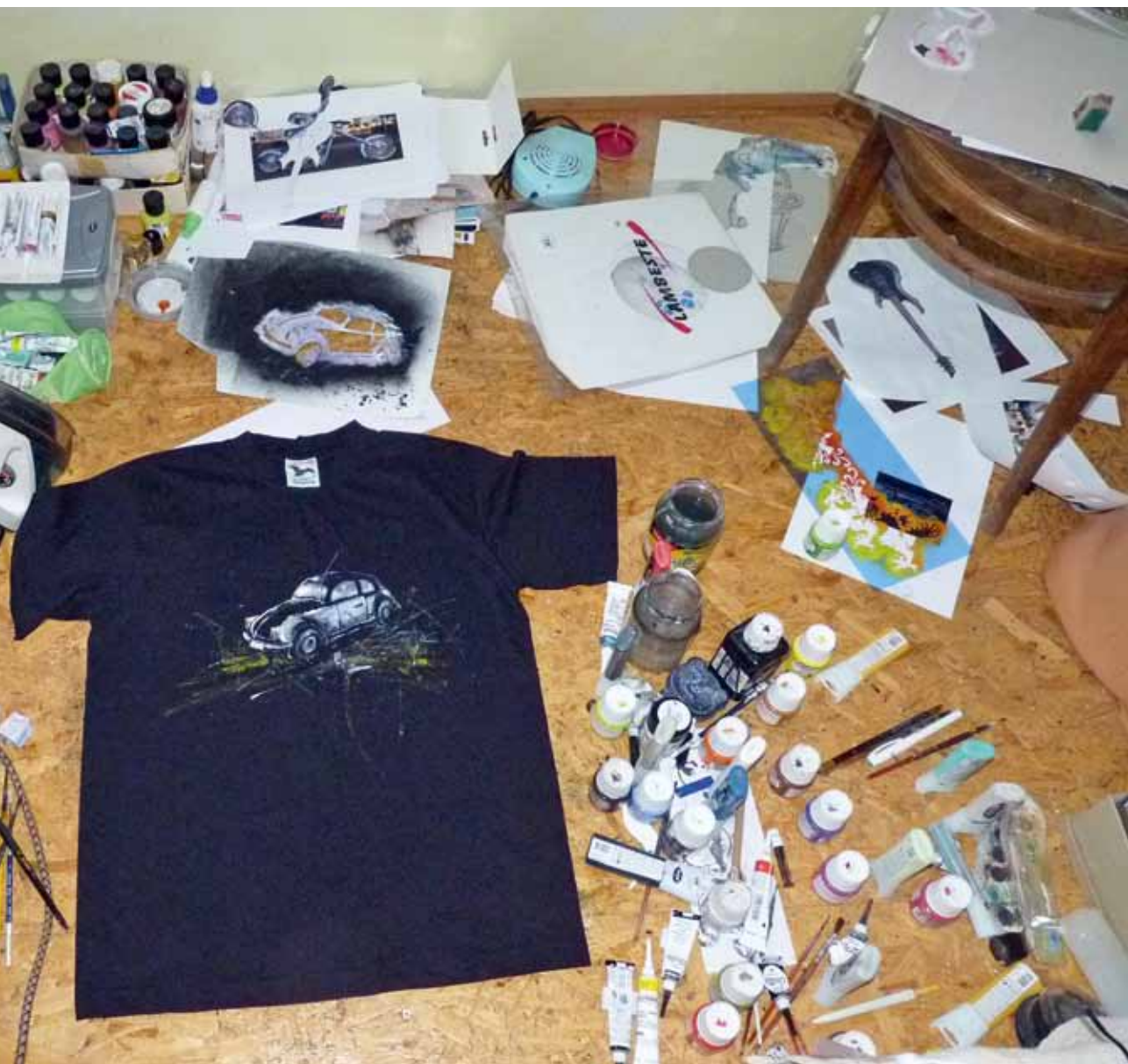
Vodu budeme potřebovat pro rozmývání barev v malbě (stíny a cákance). Dále nějaké savé hadříky pro čištění rukou a štětců a zakapaných podlah a stolů.

Žehličku pro zažehlení obrázku – tím jej tepelně *zafixujeme*, což je potřeba u většiny barev na přírodní materiály, aby

bylo možno tričko následně prát. Pozor, *neperte tričko brzy po jeho namalování*, je dobré nechat barvu pár dní „zestárnout,“ tím lépe přilne k tričku. Pár dní znamená alespoň 2–3 dny. Takže po úplném zaschnutí trička obrázek zafixujeme žehlením (po rubu nebo po líci přes jinou textilii nebo jinou ochrannou vrstvu, např. přes pečicí papír), žehlíme raději více než méně, jak tričko dovolí. Na místech s větším nánosem barvy zůstaneme s žehličkou o chvíli déle. A až 2–3 dny po namalování můžeme tričko poprvé prát v ruce.

Praní v ruce je důležité, tričko tak vydrží déle jako nové.

O BARVENÍ A BATICE

Apták často využívá barvení ve vodní lázni jako základu pro další malbu, proto ji nelze ani zde vynechat. Ale povíme si o ní jen velmi stručně, protože o barvení a batice bylo již napsáno hodně specializovaných knížek. Budeme se vlastně zabývat jen *vázanou batikou*, a to pouze základními „aptákovskými“ motivy a tipy.

Pozn.: Batikou jsme si zvykli nazývat veškeré domácí barvení, tento výraz už zlidověl, ale správně by se tento název měl používat pouze pro barvení „rezervou“ (rezerva je překážka, která brání průniku barev, tedy nejčastěji nit, kterou ovazujeme textil nebo nějaká „hmota,“ která se nanese v určitém tvaru nebo vzoru na textil – nejnámější rezervní technikou je vosková batika).

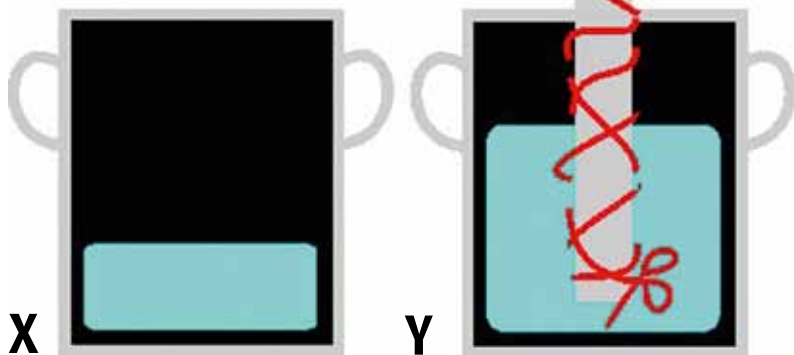
- 1. Barvicí lázeň** předehejeme na teplotu blízcí se varu, nasypeme požadovaný odstín a trochu soli a počkáme, až se vše rozptýlí a rozpustí v lázni. Pak vložíme ovázané triko – celé nebo jen jeho část. Specifikum „aptákovského“ barvení je ponoření jen části trika do barvicí lázně. V průběhu barvení sledujeme odstín barvy a můžeme jej kdykoli vytáhnout z lázně ven a tím ukončit proces barvení. Ideální je, pokud voda v lázni zůstane téměř čirá (je správný odhad potřebného množství barvy), což znamená, že ji beze zbytku pohltila textilie a při následném vyždímání nadbytečné barvy z trika, jí odchází jen minimální množství.

Tip Aptáka: tričko do lázně ponoříme jen z části, nikoli celé, na části trika tak vznikne „klidný prostor“ bez batiky, v malbě využijeme obě části, batikované i klidnější nebatikované. Aby do lázně nespadla i část trika, kterou barvit nechceme, pomůžeme si pokličkou, kolíčky, vařečkou,...aj.

vložíme do barvicí lázně

– libovolným koncem (A, B)

– libovolně velkou část trika (X, Y)

Tričko ponoříme do barvicí lázně jen nějakou částí, aby do lázně nespadla i část trika, kterou barvit nechceme, pomůžeme si pokličkou, kolíčky, vařečkou,...

2. Vyždímání přebytečné barvy z trika: nitě opatrně rozstříháme, pokud je triko ještě horké, dáваме pozor, abychom se neopařili! Několikrát vymáčkáme ve vlažné vodě. Opakujeme tak dlouho, dokud ještě triko pouští barvu. Ustabilování octem je zbytečné, barva drží díky kvalitnímu procesu barvení (při dodržení všech bodů postupu), přebytečnou barvu je potřeba vyždímat. Není potřeba další fixace. Je ale možné použít k ustálení fixativ, který zajistí lepší udržení barev z hlediska dlouhodobého užívání. Barvy pak pomaleji blednou.

3. Tričko necháme usušit, vyžehlíme, aby se lépe malovalo, a můžeme začít zdobit.

O BARVENÍ A BATICE

Postup vyvazování

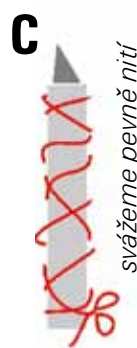
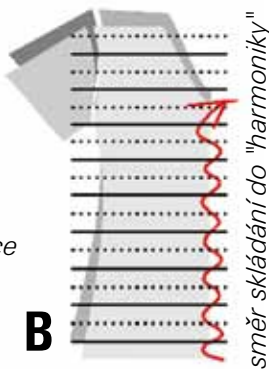
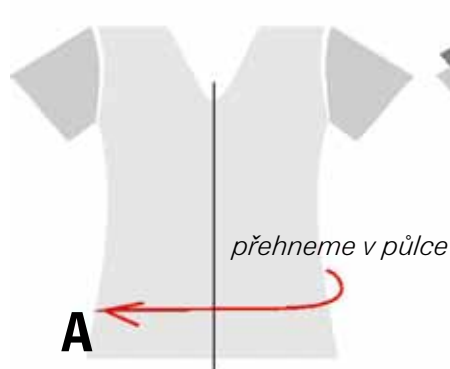
Používáme jakékoli pevné nitě, tedy především PES – polyesterové, které vydrží větší silové zatížení při utahování úvazů, na utažení trička musíme vyvinout více síly. Nejdůležitější je, aby se s nití dobře pracovalo, aby neklouzala a netrhala a hlavně, aby vydržela po celou dobu barvení a nepraskla. Také můžeme pracovat s různě pevným utažením nitě, vznikají tak další efekty. Při pevném utažení je vzor výraznější, vzniknou ostřejší hranice barev; při menším utažení se hranice barev více rozptýlí a batika je jemnější.

Základem tohoto vzorování je *hlavní osa vedení vzoru*. Předem se rozhodneme, kterým směrem povede nejtmaší pruh – osa hlavního skladu trička, která může opticky zvýraznit nebo naopak potlačit určité klady nebo nedostatky postavy. Můžete si tuto hlavní osu na tričko i předem předkreslit křídou, abychom lépe udrželi požadovaný směr v případě složitějšího vyvázání.

V **prvním** případě je *hlavní osa* vedena jednoduše *kolmým směrem*, (na obrázku je vyznačen způsob přeložení a následného poskládání trika „do harmoniky“ a svázání nití – vyvázání). Meruňkové triko bylo ponořeno do šedé barvicí lázně středovým přeložením trika dolů. Toto přeložení je patrné jako svislý nejtmaší pruh pod výstřihem.

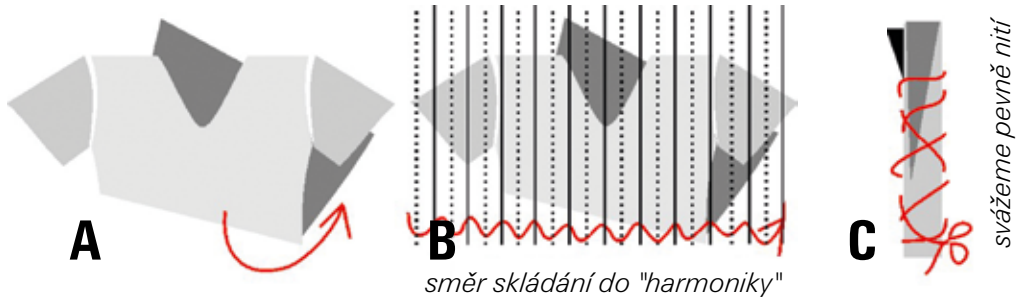
Kolmo k tomuto hlavnímu svislému pruhu jsou patrné jednotlivé sklady harmoniky, ale jen ta část, která byla ponořena do barvy. Část trika, která zůstala čistě meruňková, už ponořená nebyla a není tudíž obarvena. Žluté tílko bylo do barvicí lázně ponořeno opačným koncem vyvázání, většinou částí do zelené barvicí lázně, a to bočními švy tílka.

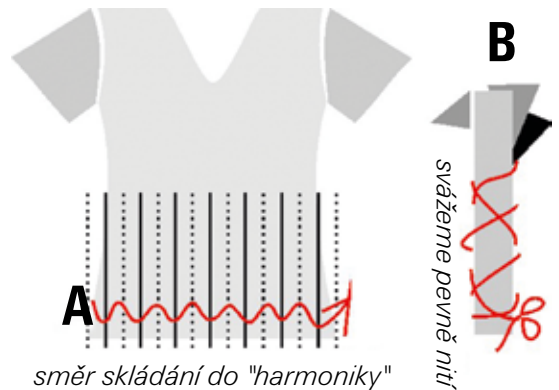
- vnější sklad (viditelný)
- vnitřní sklad (není vidět)

Druhý způsob skládání je trochu složitější (odvozený od A 1), kdy se jsem si zvolila směr hlavní osy šikmo, a to od pravého podpaží směrem dolů k levému. Při skládání je třeba mít trochu trpělivosti.

A **třetí** způsob, kdy směr hlavní osy může být rovný i šikmý, ale osa není tvořena přehybem, ale leží na okraji trika. Tedy odpadá první krok, přeložení trika, a rovnou vyvazujeme „harmoniku“. Zelené tričko je poskládáno kolmo k okraji a modré šikmo. Modré je také více ponořeno do barvicí lázně, batika pak zasahuje hlouběji do trika.

O BARVENÍ A BATICE

Směr hlavní osy šikmo

Ve většině případů barvení textilu je prvním krokem příprava trika (svázání nití) a dále nanesení barev pomocí barvicí lázně. Jsou i další způsoby, ale o tom zase někdy jindy.

1. Tričko přehneme šikmo.

2. Poskládáme do harmoniky.

3. Poskládáme do harmoniky.
(jiný úhel pohledu)

4. Svážeme pevně nití.

Příklady barvení

Kde brát inspiraci

Výběr motivu

Popřemýšlíme, co máme rádi a najdeme si knížku nebo časopis na toto téma. Také můžeme použít pohlednice, katalogy, letáky,... sbírku ubrousků. Nebo jdeme s dobou a prohledáme internet. Podle *Aptáka* jsou nejlepší obrázkové encyklopedie přírody. Použít můžeme jakékoli téma: flóra, fauna, vesmír, historie. Pro začátek je nejvhodnější pro zpracování sáhnout po tématu vesmíru nebo flóry. Vesmír se dá dobře využít do abstraktnějších motivů nebo pro pánské motivy. Flóra je bohatá na barvy, tvary, motivy, je ženám určitě nejbližší a na ztvárnění jednoduchá, pokud si nevybereme nějakou příliš složitou květinu

Výběr barev

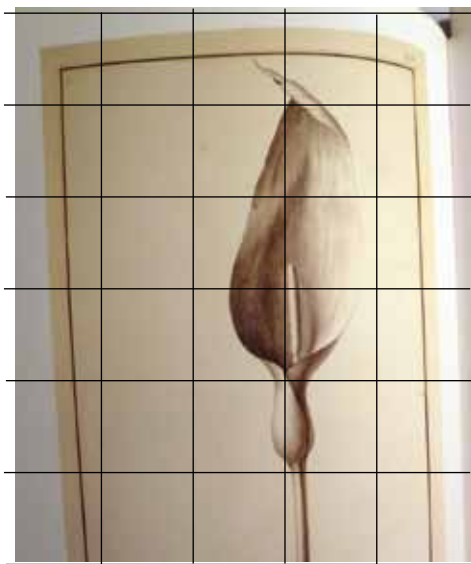
Pokud váháme, jaké barvy by se nám líbily, které se k sobě hodí, aby celek dobře ladil, pak sáhneme po obrázkovém časopise, kde najdeme plno krásných obrázků módy, domova nebo přírody. U vybraného obrázku pak použijeme barevnost, která se nám líbí, a tu použijeme. V podstatě je to stejný postup jako u výběru motivu, jen se tentokrát nezaměříme na tvary, ale na pocity z barevnosti jednotlivých obrázků. Vybereme nejlépe ostrou fotku s dobře zřetelnými okraji květiny, detaily, může být i perokresba. A budeme obkreslovat.

Obkreslujeme

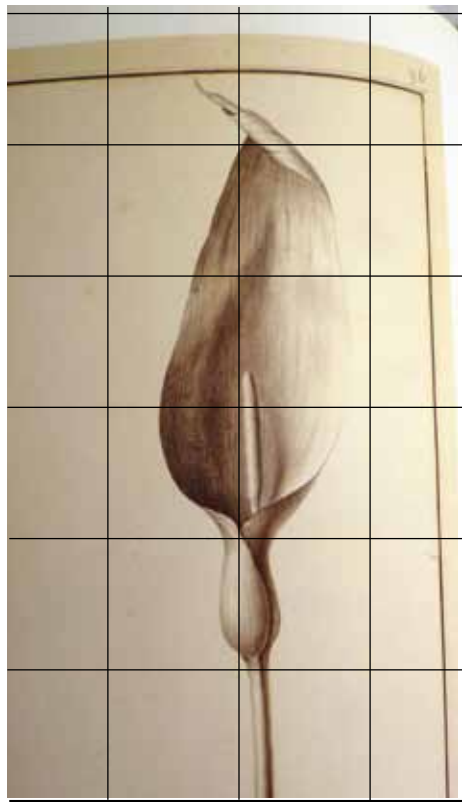
Vezmeme si průhledný papír, tužku a jako kdysi ve škole přiložíme na vybraný obrázek a obkreslíme celý tvar a významné detaily. Takto obkreslený obrázek můžeme z papíru rovnou přenést na textil třeba přes průklepový papír nebo jakoukoli jinou oblíbenou metodou, která zaručí, že se obrázek na textilu nějakou dobu udrží a po vyprání nezanechá stopy.

Pokud je potřeba obrázek zvětšit nebo zmenšit, použijeme „metodu čtvercové sítě,“ kdy na předlohový obrázek (jeho kopii) domalujeme čtvercovou síť a na samostatný bílý papír taktéž čtvercovou síť, ale patřičně zvětšenou nebo zmenšenou podle naší představy konečné velikosti obrázku. A pomalu, čtvereček po čtverečku, sledujeme části motivu, jejich směr a tvar, a přenášíme je tužkou z předlohy na bílý papír.

Zvětšení čtvercové sítě a tím i obrázku (opačným směrem jde o zmenšení).

Zvětšeno o 30 %

Tip Aptáka: pokud nemáme průhledný papír, obrázek pak není zřetelně vidět. Problém vyřešíme zvolíme-li hledání inspirace pomocí Internetu, přiložením papíru na plochu monitoru se papír prosvítí a obrázek je dobře vidět i přes špatně průhledný papír.

Šablonujeme

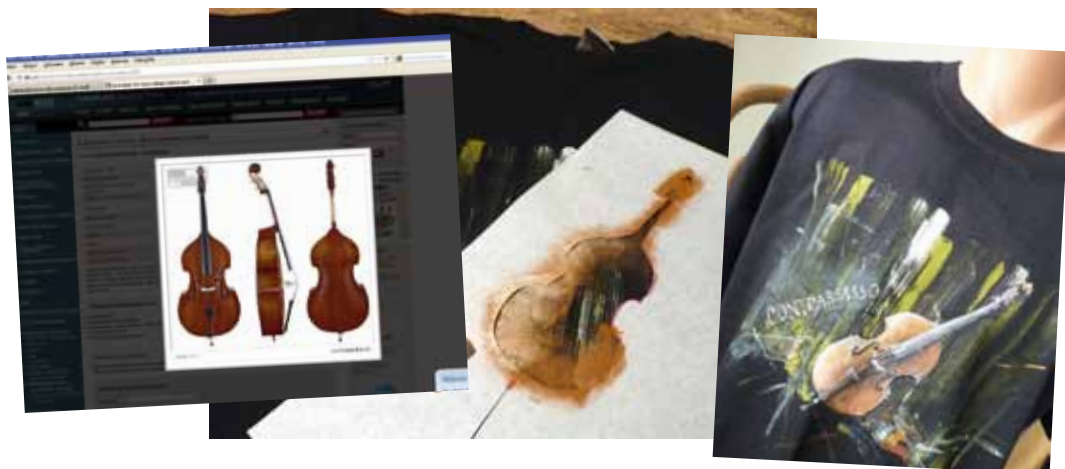
Obrázek nepřenašíme ihned na tričko, ale nejdříve na tužší papír (karton), kde ještě můžeme obrázek upravovat, jak se nám bude víc líbit. Potom jej vystříháme nůžkami nebo (lépe a přesněji) řezadlem. Takto vyříznutý obrázek poslouží jako šablona, přes kterou naneseeme barvy rovnou na triko a můžeme ji použít ještě několikrát, na více triček, než dojde k jejímu úplnému zničení. Barvy přes šablonku nanášíme přímo štětcem nebo tupováním. Ušetříme si práci s předkreslováním vzoru i riziko, že by se předkreslený obrázek z textilu špatně odstraňoval a prosvítal skrz namalovaný obrázek. U nanášení štětcem dáváme pozor, abychom štětečkem nezajeli až pod šablonku – mimo požadovaný vzor. Tupování je méně rizikové. V obou případech je nutno šablonku pevně držet, aby se nehýbala a zůstala na místě.

Na obrázku vidíme příklad tupování kontrabasů. Kontrabas byl malovaný na přání a je i pro zkušeného malíře složité trefit rozměry kontrabasů tak, aby odpovídaly skutečnosti; všechny poměry stran, zahnuté křivky, ozdoby nástroje, struny... detaily. A navíc aby byl tento hudební nástroj osově souměrný, zrcadlově stejný na obou stranách. Výborná příležitost pro vytvoření šablony. Nejprve si najdeme, jak přesně nástroj vypadá (zde byla použita předloha vyhledaná na internetu), přiložíme průsvitný papír na monitor, obkreslíme tužkou a vystříháme. Vybereme umístění kontrabasů na tričku a tupujeme barvou. A pak už jen rukou domalujeme detaily.

Tupování kontrabasů

Během samotného malování se díváme průběžně na obrázek – vybranou předlohu a upravujeme si jej a vylepšujeme, jak uznáte za vhodné. Pokud se odvážíme nedržet se do důsledků předlohy, pak se fantazii meze nekladou a z původního tvaru můžeme dát vzniknout něčemu zcela novému.

Pokud jsme ještě odvážnější, nemusíme obrázek vůbec překreslovat na průsvitný papír, můžeme jej od ruky zkusit překreslit do skicáře a třeba jej i dále modifikovat, obohatit o vlastní nápady. Nakonec přeneseme obrázek na tričko obkreslováním nebo přímo již na tričko nakreslit, nejlépe však po několika zkušebních nákresech ve skicáři.

Náčrty plyšového medvídko v různých polohách a detailech... nebojme se čmárat, přetahovat čáry přes sebe. Tlustým fixem zvýraznit konečnou nejlepší linku, aby byla pořádně vidět. Dopisovat popisky, poznámky, detaily.

A medvídkovo provedení na trička.

Šablony

Jak pořídit šablonu

a) **Vytvoříme si šablonu** dle návodu v kapitole *Šablonujeme*, pro běžné používání postačí z kartonu. Pokud bychom chtěli své šablonce prodloužit život, pak karton polepíme lepicí páskou nebo šablonku vyřízneme namísto z kartonu ze silnějšího materiálu, odolnějšího proti vlhkosti a častějšímu použití. Například z různých povrstvených papírů, pogumovaných nebo i přímo z plastových fólií.

Šablonku velblouda jsme polepili lepicí páskou a můžeme k šablonování využít jeho vnitřní i vnější část.

b) **Strojová šablonka** – necháme si šablonu vyříznout dle přineseného obrázku automaticky plotrem v reklamní či grafické agentuře (většinou šablonku vyrobí z různé plastové folie).

c) **Koupíme šablonku** ve výtvarných potřebách již hotovou. Na současném trhu se nabízí velké množství různorodých šablonek od mnoha firem. Stačí projít internet, zajít do kamenných obchodů a vybrat si tu „nejhezčí“. Jistě není to už „jen náš originál“, ale dozdobením a domalováním koupené šablonky už z trička zase originál mít budeme.

Jak zacházet se šablonou

Některé folie se prodávají již jako samolepící, lépe tak drží svou polohu na tričku. Ale jsou dražší a lepicí část také nelepí věčně. Navíc nelze šablonku použít z obou stran (líc a rub – zrcadlově otočený obrázek), ale jen z té nelepivé.

Nelepivé šablonky je třeba pořádně zajistit proti samovolnému posunutí. Tedy zatížit nebo přilepit okraje kolem vyříznuté části vzoru.

Barvy nanášíme nejlépe tupováním – tupovací houbičkou nebo štětcem. Můžeme využít efektu porézního materiálu (štětce i houbičky) – jemného zrnění. Kde chceme barvu jednolitou (bez zrnění), naneseeme větší množství barvy na houbičku a tupujeme vybranou část vzoru vícekrát na jednom místě, dokud zrnění nezmizí.

*Jemné zrnění
– bílá barva*

*Také můžeme na
houbičku nanést
současně více barev
a tupovat takto
vícebarevné plochy,
barevné přechody.
Můžeme využít jen
část šablonky.*